

A szerző ezek előrebocsátása után az iskola tulajdonképeni történetének ismertetésére tér át és ezt parancsnokonként külön-külön fejezetbe csoportosítva teszi. A vonatkozó fejezet elejére a parancsnok fényképe van beiktatva, ezt követi az illető pályafutásának, egyéniségének és az iskola életére gyakorolt hatásának méltatása, vagy érdemeinek felsorolása, végül az iskolában, vagy az iskolával kapcsolatban előfordult kiemelkedőbb jelentőségű eseményeknek leírása. Ezeknek az inkább helyi és személyi vonatkozású eseményeknek főleg a volt növendékek szempontjából van jelentőségük. Tanulni és okolni azonban ezekből is sokat lehet: a tisztképzés, illetőleg a hadapródiskolai nevelés egész szellemét minden torzítás nélkül behatóan ismerhetjük meg belőlük.

Különösen tanulságos az iskola világháború alatti élete, az 1918 októbervégi forradalom és a szerb megszállás ideje, amely alatt az intézet mint »Szigeti országúti állami főreáliskola« működött, mígnem 1919 március hó 6-án a megszálló szerb katonai parancsnokság egyetlen rendeletére a pécsi hadapródiskola megszűnt.

A pécsi hadapródiskola immár végleg a múlté. Szelleme azonban tovább él, nemcsak egykori növendékeiben és szerzőnk által összeállított történetében, hanem az utódintézet nevelési célkitűzéseiben is.

L—z.

Koltai István: A csurgói m. kir. állami tanítóképző-intézet története.

(Közlemények a Szegedi M. Kir. Ferenc József-Tudományegyetem Pedagógiai—Lélektani Intézetéből 31. szám.) Szeged, 1939. 160 lap.

A magyar köznevelés történetének megírásra váró kötetében külön hely illeti meg a magyar tanítóképzés történetét. Hogy azonban ennek az összefoglaló története megírható legyen, szükséges lenne az egyes intézetek iskola-történeti külön monográfiáinak megírása. Ezzel elvégezné minden intézet az adatgyűjtő munkát s megalapozná egy szerves összefoglalás lehetőségét. Szomorúan érdekes, hogy az egyik legelső ilyen munka az 1933-ban megszüntetett csurgói állami tanítóképző-intézet története.

Jól látja a szerző, hogy az iskola története megírásának egyik leg-szebb nevelői feladata az, hogy az intézet ifjúságában a szellemi szülőföld, az intézet iránt tudatos, megértő szeretetet ébresszen és azt elmélyítse. A megszünt intézet azonban lezárta kapuit, növendékei elszéledtek. Más tehát a szerző célja. Arra törekedett, hogy az igazság jegyében kimutassa azt a küzdelmet, amelyet az intézet vezetőinek, tanárainak a mostoha külső körülmények miatt a nevelési és tanulmányi eredmény érdekében vívniuk kellett. Rávilágít arra a kultúrhatásra, amit az intézet Csurgóra, környékére és Somogy vármegyére gyakorolt.

Az intézet Eötvös József alkotása, s egyik legelső állami tanítóképzőnk volt, alapítási éve 1869. Tehát a magyar népoktatást és ebben a magyar tanítóképzést szervező 1868. évi 38. t.-c. végrehajtásának egyik legelső alkotása. Ennek ellenére 64 éves története mégis állandó küzdelem volt a mostoha kisvárosi viszonyok között azokért a keretekért, amelyek más, szerencsésebb környezetben működő középiskolának és tanítóképzőnek

az idők folyamán megadták. A csurgói intézet azonban sohasem kapta meg a korszerű, a tanítóképzés szükségleteinek megfelelő épületet, internátust és felszerelést.

Szerző élesen rávilágít arra is, hogy nem a minisztérium, nem a tanügyi hatóságok, hanem Csurgó község vezetőinek és képviselőtestületének rövidlátása és halogató makacssága hiúsította meg a kedvező alkalmak megragadását.

A »küzdelmek intézetének« 64 éves életét négy életszakaszra osztja a szerző. I. Küzdelem különálló iskolaépületért (1869—1880). II. Küzdelem internátusért (1881—1914). III. Küzdelem az intézet áthelyezése érdekében (1915—1923), végül IV. küzdelem az intézet megszüntetése ellen (1924—1933.).

Az épület és az internátus hiánya, a természettudományok eredményes tanításához szükséges berendezés és felszerelés hiánya súlyos akadályai voltak az intézetben folyó nevelőmunkának is. Ezt a lelkes és képzett tanártestület csak fokozott lelkesedéssel, munkatöbblettel tudta ellensúlyozni. Volt idő, amikor az intézet tanulmányi színvonala a tanár-testület ilyen lélekkel végzett munkája alapján országos viszonylatban is az elsők között volt. Ezt a lelkes munkát akarta jutalmazni a közoktatásügyi kormányzat azzal, hogy korszerű intézetet akart építtetni, de ezt a község rövidlátó vezetői anyagi hozzájárulásuk tárgyában folytatott alkudozásaikkal a világháború előtt évekig elhúzták. A kedvező időpontot elszalasztották, a világháború kitörése megakadályozta az éveken át elhúzódtott tervezettség valóraváltását.

Bőséges statisztikai adatok egészítik ki a történetet. A fenntartás és felszerelés statisztikája (126—130 l.), az intézet felügyelő- és oktatói kara (131—138 l.), a nevelés és a tanítás eredményének kimutatása (140—145 l.), a növendékek kimutatása (146—158 l.), végül a gyakorló-iskola adatai (158—160 l.) zárják a küzdelemek intézetének történetét.

A szerző munkája tanulságos olvasmány. Nagy szorgalommal gyűjtötte össze az adatok nagy számát s jól dolgozta fel. Munkáját kegyeletes lélekkel végezte, első tanári szolgálati éve végén szünt meg intézete. Érdeme, hogy története megírásával is emléket állított neki s egy érdekes fejezetet rajzolt a magyar népoktatás egyik őrhelyének küzdelmeiről az újabb kor művelődéstörténete számára.

Mácsay Károly.

A Polgári Iskolai Tanárok Évkönyve 1938/1939. Szerkesztették: Illyefalvi Rákosi Zoltán, Dr. Mileji Salamon János és Kratofil Dezső. Szeged, 1939. 368 lap.

A polgári iskolai évkönyveknek érdemes multjuk van. A háború előtt közel egy évtizeden át ugyancsak Szegeden jelent meg évenként a polgári iskolai tanárok évkönyve, melynek a polgári iskolák igazgatói és tanárai igen jó hasznát vették. A Franklin Társulat is éveken át adott ki egy másik évkönyvet »Polgári Iskolai Almanach« címen. Ezeknek könyvészeti értékük is volt, amennyiben közölték az értesítőkből megjelent cikkek címeit szakonként csoportosítva. Most már régebben nélkülözi a polgári iskolai tanárság az év-